

Stockholm den 17 april 2024

R-2024/0146

Till Finansdepartementet

Fi2023/03321

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 17 januari 2024 beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet Framtidens dataskydd – Vid Skatteverket, Tullverket och Kronofogden (SOU 2023:100).

Inledning

Utredningens uppdrag har varit att se över Skatteverkets, Tullverkets och Kronofogdens registerförfattningar för att skapa ändamålsenliga regler som är anpassade till dagens behov. I uppdraget har även ingått att se över förutsättningarna för dessa myndigheter att använda dataanalyser och urval som verktyg för en effektivare kontrollverksamhet. Till detta kommer även att föreslå regler som är flexibla och anpassade till den tekniska utvecklingen jämte EU-rättslig dataskyddsreglering. Dessutom har utredningen haft att överväga om det finns utrymme för minskad detaljreglering och att göra en översyn av regelverkens struktur och terminologi.

Advokatsamfundets uppgift är främst att ta ställning till hur utredningens förslag påverkar den enskildes rätt till integritet och privatliv, rättssäkerhet samt huruvida eventuella kränkningar av dessa rättigheter står i rimlig proportion till samhällets intresse av att kunna behandla personuppgifter inom de aktuella verksamhetsområdena.

Advokatsamfundet har inget att erinra mot de lagtekniska åtgärder som utredningen föreslår och att de blir en naturlig följd av de författningsförslag som utredningen lämnar. Samtidigt finns det ett berättigat intresse att berörda myndigheter kan få tillgång till och behandla uppgifter för att motverka felaktiga beslut och utbetalningar, så att myndigheternas verksamheter kan bedrivas effektivare.

Sammanfattning

Advokatsamfundet känner oro över att de föreslagna bestämmelserna kan medföra att fler uppgifter och mer information ska få behandlas och finnas tillgängliga för myndigheterna. Advokatsamfundet anser inte att utredningen i tillräcklig grad har uppmärksammat denna problematik och vilka konsekvenser den kan leda till för allmänhetens förtroende för myndigheterna och deras behandling av personuppgifterna. Advokatsamfundet hade välkomnat om utredningen hade gett rättssäkerhets- och integritetsfrågorna ett större utrymme än vad som nu är fallet. Rättigheterna för de registrerade kommer enligt utredningens förslag att begränsas, inte minst vad gäller rätten till information och att framställa invändningar. Därigenom kommer de registrerades möjligheter att få insyn i behandlingen och att kunna åstadkomma rättelse av felaktiga uppgifter att vara begränsade i de föreslagna författningarna. Om de registrerade inte känner att de kan få reda på vilka personuppgifter som behandlas, varför behandlingen sker och på vilket sätt den sker, samtidigt som möjligheterna att komma till rätta med felaktig behandling eller felaktigt innehåll i uppgifterna begränsas, kan detta medföra att allmänheten känner en ökad misstro mot myndigheterna. Advokatsamfundet anser inte att utredningen har tagit denna problematik på tillräckligt stort allvar. Utredningens huvudsakliga inriktning förefaller därvid ha varit att öka myndigheternas möjligheter att för fler ändamål kunna behandla fler personuppgifter, varvid integritets- och rättssäkerhetsfrågorna i alltför hög grad fått komma i andra hand. Det hade varit önskvärt med en djupare och mer konkret analys av de konsekvenser förslagen kan få för rättssäkerheten och den personliga integriteten. Om utredningen i högre grad uttryckt en oro över rättssäkerhets- och integritetsfrågorna hade detta gjort arbetet än mer robust och ökat legitimiteten i förslagen.

Advokatsamfundet anser att det sammantaget föreligger övervägande skäl som talar för att utredningens förslag kan komma att leda till alltför långtgående negativa konsekvenser för rättssäkerheten och den personliga integriteten. Advokatsamfundet avstyrker därför i huvudsak utredningens förslag.

Synpunkter

Rättssäkerhetsfrågorna

Advokatsamfundet anser att de föreslagna bestämmelserna kan medföra att uppgifter från en verksamhetsdel hos berörd myndighet kan komma att behandlas också hos andra av myndighetens verksamhetsdelar. Om myndigheternas uppdrag, i stället för ändamålen, blir vägledande för frågan om en behandling av personuppgifter ska anses berättigad, banar detta enligt Advokatsamfundet väg för en behandling som kan bli mer extensiv än vad som behövs. Myndighetens uppdrag omfattar mer än summan av de olika ändamål för vilka myndigheten kan tänkas behöva behandla personuppgifter. Att hänvisa till myndighetens uppdrag som stöd för behandlingen gör det svårare för de registrerade att kunna förutse varför deras personuppgifter behandlas, eftersom det då inte framgår för vilka skäl eller ändamål behandlingen sker. Detta utgör därmed ännu ett exempel på när utredningen har gått för långt för att tillmötesgå myndigheternas intressen och i oproportionerlig grad åsidosatt integritets- och rättssäkerhetsintressena. Det finns även flera lagstiftningsinitiativ för att möjliggöra för myndigheterna att för olika ändamål utbyta information mellan varandra som ytterligare försvårar för de registrerade att kunna förutse när deras personuppgifter kommer att behandlas, av vem, hur, och under vilka förutsättningar behandlingen sker. Utvecklingstrenden förefaller gå i den riktningen att alla myndigheter ska kunna ha tillgång till alla uppgifter om alla invånare för alla myndigheternas olika behov.¹ Detta är en utveckling som Advokatsamfundet anser vara mycket oroväckande, inte minst ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Samtidigt innehåller de föreslagna bestämmelserna inga tydliga och mer konkretiserade begränsningar avseende vilka slags personuppgifter som kan komma att behandlas. Det räcker med att behandlingen är ”nödvändig”.² Detta leder i sin tur till att medborgarnas möjligheter blir begränsade när det gäller att kunna förutse vilka uppgifter som kommer att behandlas, när uppgifterna kommer att behandlas, vem som utför behandlingen och för vilka ändamål denna sker. En sådan

¹ Se exempelvis SOU 2023:69 Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen, en ny huvudregel.

² Se exempelvis SOU 2023:100 s. 72.

brist på förutsebarhet är därför samtidigt negativ för rättssäkerheten. Därför efterlyser Advokatsamfundet en tydligare och mer konkretiserad begränsning i de föreslagna bestämmelserna avseende vilka slags uppgifter som kommer att behandlas.

Den personliga integriteten och informationssäkerheten

Advokatsamfundet anser att utredningen på flera håll i betänkandet för olika resonemang kring den personliga integriteten och frågor om informationssäkerhet. Utredningen konstaterar att det kan bli fråga om behandling av ett stort eller rentav mycket stort antal personuppgifter. Det görs även en genomgång av vilka slags personuppgifter som kan komma i fråga och vilken skada som generellt och typiskt sett skulle kunna tänkas uppkomma till följd av behandlingen.³

All behandling av uppgifter om enskilda innebär i någon mån en inskränkning av deras fri- och rättigheter. Detta gäller även den uppgiftsbehandling som blir aktuell enligt utredningens författningsförslag. Advokatsamfundet kan konstatera att utredningen i och för sig har gett den personliga integriteten ett ganska stort utrymme, men saknar ett närmare resonemang kring vilka konkreta risker för den personliga integriteten som kan bli aktuella till följd av de föreslagna bestämmelserna.

Om myndigheterna i sina respektive verksamheter kommer att ha tillgång till och behandla en stor mängd personuppgifter är detta en omständighet som typiskt sett utgör en större säkerhetsrisk. Om personuppgifterna förekommer och behandlas under en längre tid, medför även detta en typiskt sett större risk för säkerheten. Om det är ett större antal personer hos myndigheterna som kommer att ha åtkomst till personuppgifterna, utgör detta typiskt sett en större risk för säkerheten än om det enbart rör sig om ett begränsat antal personer som har behörighet att ha åtkomst till uppgifterna. De av utredningen föreslagna bestämmelserna uttrycker i och för sig att tillgången till personuppgifter ska begränsas till vad var och en behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter och att åtkomsten till personuppgifter ska kontrolleras och följas upp regelbundet. Utredningen går dock inte i tillräcklig grad in på de risker som är förknippade med att ett stort antal personer hos myndigheterna kan komma att få tillgång till uppgifterna och att riskerna för den personliga integriteten eller rättssäkerheten typiskt sett är större ju fler personer som har sådan tillgång. Om ett stort antal personer har åtkomst till uppgifterna blir det också typiskt sett svårare att

³ Se exempelvis SOU 2023:100 s. 1107 ff. och 1179 ff.

genomföra en sådan regelbunden kontroll och uppföljning som utredningen föreslår. Utredningen föreslår även att tiden för hur länge personuppgifterna ska kunna få behandlas kan komma att bestämmas av regeringen eller av myndigheterna själva. Om personuppgifterna behandlas under en längre tid uppkommer på motsvarande sätt typiskt sett ytterligare risker för den personliga integriteten. Detsamma gäller om det lämnas mer eller mindre öppet vilka slags personuppgifter som behandlingen kan komma att omfatta. Advokatsamfundet konstaterar därmed att utredningen saknar en konkret utredning, diskussion och analys av denna problematik.

Det hade därför varit värdefullt med en mer detaljerad och kritisk bedömning av arten och omfattningen av de personuppgifter som typiskt sett kan antas förekomma i den verksamhet som de föreslagna bestämmelserna omfattar; vilka konkreta hot och risker som typiskt sett kan antas föreligga i sådana sammanhang, hur sannolikt det är att dessa effektueras och vilken skada detta i så fall skulle kunna medföra för de registrerade eller andra. Advokatsamfundet kan i och för sig ställa sig bakom utredningens resonemang, men skulle gärna ha sett en mer kritisk analys av riskerna.

Att myndigheternas olika verksamhetsdelar har tillgång till varandras uppgifter har flera effektivitetsfördelar när det gäller myndigheternas arbete och intresset i att ha tillgång till uppgifter som behövs för att rätt beslut ska kunna fattas eller för att öka möjligheterna att kontrollera medborgarna. I sådana sammanhang är det bra för myndigheterna att ha tillgång till så mycket information om medborgarna som möjligt. Samtidigt innebär detta emellertid också ökade risker för att uppgifter kommer att användas för sådana ändamål som inte varit avsedda och som kan äventyra rättssäkerheten och den personliga integriteten på ett sätt som inte står i rimlig proportion till den avsedda nyttan.

Utredningens uppfattning är att uppgifternas art eller omfattning inte talar för att det behövs några särskilda ändamålsbegränsningar för att ett adekvat integritetsskydd ska upprätthållas. Utredningen väger denna slutsats mot att en mer effektiv skattekontroll och ökade skatteinkomster är berättigade behov.⁴ För Advokatsamfundet framstår utredningens förslag därmed utgå ifrån intresset i att de berörda myndigheterna ska

⁴ Se SOU 2023:100 s. 548.

kunna behandla de aktuella uppgifterna, varvid den personliga integriteten förefaller komma först i andra hand.

En ytterligare fråga som har betydelse för den personliga integriteten och informationssäkerheten är hur många personer hos de berörda myndigheterna som kan komma att ha åtkomst till personuppgifterna eller i vilken utsträckning uppgifterna kan komma att spridas till andra. I utredningens författningsförslag behandlas frågan om behörig åtkomst till personuppgifterna genom att det i de föreslagna förordningarna ingår bestämmelser om att myndigheterna ska ha rutiner för olika former av behörighetskontroll.⁵ Advokatsamfundet finner här att utredningen saknar ett närmare resonemang kring vilka slags konkreta åtgärder som lämpligen bör ingå i en behörighetskontroll. Enligt Advokatsamfundet bör som utgångspunkt endast sådan personal som behöver ha tillgång till uppgifterna för utförandet av sina arbetsuppgifter ha sådan åtkomst. Behörighetstilldelning bör även utgå ifrån en behovs- och riskanalys, som genomförs innan behörigheter tilldelas och olika behörighetsnivåer eller behörighetsskikt bör övervägas. För att minimera riskerna kan det även vara lämpligt att ha flera steg för åtkomst till känsliga personuppgifter.⁶ Advokatsamfundet efterlyser således i den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet en närmare analys kring vilka konkreta åtgärder som skulle kunna vara lämpliga för att kunna uppfylla kravet på behörighetskontroll.

Behörighetsfrågan ger enligt Advokatsamfundet anledning till oro, eftersom personalen enligt utredningen ska kunna få ha åtkomst till många personuppgifter, även om det bara är tänkbart att vederbörande behöver ha tillgång till uppgifterna utifrån sina arbetsuppgifter.⁷

Utredningen föreslår i och för sig vissa begränsningar när det gäller behandling av känsliga personuppgifter, exempelvis att sådana slags uppgifter inte får användas som sökbegrepp. Samtidigt kan förekomsten av en stor mängd personuppgifter användas för en genomgripande kartläggning av enskilda och deras levnadsvanor, även om personuppgifterna inte är känsliga. Utredningen har enligt Advokatsamfundets uppfattning inte i tillräcklig grad uppmärksammat denna problematik.

⁵ Se t.ex. SOU 2023:100 s. 1187 f.

⁶ Se IMY:s Vägledning, Behovs- och riskanalys inom hälso- och sjukvården, dnr DI-2020-11495.

⁷ Se SOU 2023:100 s. 436 f.

En genomgående trend i den senaste tidens lagstiftningsarbete förefaller vara att föreslagna bestämmelser i allt högre grad tar sikte på att öka myndigheternas möjligheter att behandla allt fler uppgifter för allt fler ändamål. Som främsta skäl för detta hänvisas i allt högre grad till myndigheternas ökade behov av uppgifter för att kunna effektivisera sin verksamhet, brottsutvecklingen och den ökade hotbilden mot samhället. Att myndigheterna förfogar över stora maktbefogenheter och ekonomiska resurser som försätter den enskilde i ett avsevärt underläge har alltmer hamnat i skymundan. Myndigheterna kan med stöd av olika författningar ensidigt bestämma över enskildas tillvaro, utöva sina maktbefogenheter och ålägga dem skyldigheter som de ofta saknar möjligheter att värja sig emot. De enskilda befinner sig inte bara i ett maktmässigt underläge gentemot myndigheterna, utan de är också i hög grad beroende av myndigheterna och att kunna förlita sig på dem. Detta borde föranleda särskild försiktighet och särskilda krav när det gäller behandling av personuppgifter. Vid en jämförelse med vad som gäller för privata näringsidkare och andra privaträttsliga aktörer, så ställs det högre krav på deras behandling av personuppgifter än på myndigheterna. Utredningens förslag ligger helt i linje med detta. I lagstiftningen ställs högre krav på den privata sektorn att kunna precisera ändamålen för sin behandling av personuppgifter. De sanktioner som påförs privaträttsliga personuppgiftsansvariga ligger också på avsevärt högre nivåer än för myndigheterna, trots att myndigheternas åtgärder typiskt sett får mer ingripande konsekvenser för de enskilda.⁸ Om lagstiftningen och rättstillämpningen finner att krav på tydliga ändamål, laglig grund, information och andra rättigheter för de registrerade ska ställas på privaträttsliga aktörer, anser Advokatsamfundet det oroväckande att det inte åtminstone ställs motsvarande krav på våra myndigheter i deras maktutövning.

Dataanalyser

Personuppgifter ska få behandlas hos berörda myndigheter för att göra dataanalyser, som enligt de olika föreslagna författningarna ska kunna ske för att förebygga, förhindra och upptäcka fel i den verksamheten. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter som ska få behandlas för dessa ändamål. Enligt av utredningen föreslagna förordningar ska respektive myndighet ansvara för att det inom myndigheten finns rutiner för hur

⁸ Jfr. 6 kap. 2 § lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning, art. 83 GDPR, samt Integritetsskyddsmyndighetens tillsynsbeslut (<https://www.imy.se/tillsyner/>).

urvalsmodeller ska utformas och hur sökbegrepp får användas vid dataanalyser och urval.

Ett område som enligt Advokatsamfundets uppfattning borde ha varit föremål för större intresse hos utredningen gäller på vilket sätt personuppgifter ska få behandlas i samband med dataanalyser. Om uppgifterna används i samband med tester eller utveckling av programvara, metoder eller processer så är detta förknippat med särskilda risker. Även här gäller att ju fler personuppgifter som får behandlas, ju fler personer som får tillgång till uppgifterna, ju otydligare ändamålen med behandlingen uttrycks och ju mer obegränsad tiden för behandlingen är, desto större blir riskerna för den personliga integriteten. Även i detta sammanhang förefaller utredningen ha varit så inriktad på att skapa fördelar för myndigheterna att man underskattat och i alltför hög grad förbisett riskerna för den personliga integriteten.

Ett ändamål för att få behandla personuppgifter vid dataanalyser är enligt utredningen att myndigheterna genom analyserna ska kunna bedriva en effektivare kontrollverksamhet.⁹ Reglerna ska vara flexibla samt ge myndigheterna möjlighet att utveckla och anpassa arbetet med analyser och urval efter utvecklingen i samhället i övrigt.¹⁰ Advokatsamfundets inställning är att detta inte sätter tillräckligt tydliga gränser för när dataanalyser kan förekomma, vilka personuppgifter som kan beröras och för vilka ändamål de får ske. Därtill finner Advokatsamfundet det betänkligt att sådana slags ingrepp i enskildas fri- och rättigheter som detta kan innebära, inte tydligt anges i lag och att det överlämnas till regeringen eller myndigheterna att närmare bestämma om detta.¹¹

Som Advokatsamfundet förstått utredningen kommer sådana slags personuppgifter att kunna behandlas som innebär kartläggning av de registrerades kontakter, möjliggör profilering och liknande ingripande övervakning av de enskilda. På detta sätt kan myndigheternas verksamhet ytterligare effektiviseras genom att den kan bli snabbare, enklare och billigare. Det är svårt att se hur det ska kunna förhindras att sådana personuppgifter som behandlas för att göra dataanalyser, inte också kan komma att användas i myndighetsutövningen gentemot de registrerade. Advokatsamfundet anser inte att utredningen i tillräcklig grad har beaktat dessa risker och hur det ska

⁹ Se SOU 2023:100 s. 235 och 239.

¹⁰ Se SOU 2023:100 s. 236 och 351 ff.

¹¹ Se 2 kap. 20 § regeringsformen (1974:152).

säkerställas att personuppgifter som insamlats och behandlas för dataanalyser inte kommer att behandlas på ett sätt som innebär utökande risker för den personliga integriteten.

Även om de uppgifter som behandlas i samband med dataanalyserna omfattas av olika säkerhetsåtgärder och särskilda sekretessbestämmelser,¹² anser Advokatsamfundet att utredningens förslag går för långt. Dessa bestämmelser ger snarare ett skydd mot obehörig åtkomst och inte mot att personuppgifterna behandlas för obehöriga ändamål eller på ett sätt som innebär ett onödigt eller oproportionerligt intrång i enskildas fri- och rättigheter. Advokatsamfundet anser därmed inte att bestämmelserna om säkerhet och sekretess gör det tillräckligt betryggande att låta myndigheterna bestämma om vad som ska gälla för dataanalyserna. Därtill kan det ifrågasättas om det är förenligt med grundlagsskyddet för uppgifterna om myndighetens personal i enlighet med en förordning eller myndigheternas föreskrifter kan få tillgång till dem, utan att stödet för detta ges i lag.¹³ Advokatsamfundet anser det anmärkningsvärt att denna fråga inte tillmätts större betydelse i utredningen och ifrågasätter därför om utredningen i tillräcklig grad har beaktat de krav på lagstiftningsarbetet som gäller enligt regeringsformen (1974:152).

Advokatsamfundet anser således att det blir fråga om sådana slags myndighetsregister som innehåller ett stort antal registrerade och som i förekommande fall även har ett särskilt känsligt innehåll. Därför borde bestämmelserna härom meddelas genom lag och inte genom förordning eller föreskrifter.¹⁴

Författningsförslagen och deras förhållande till varandra

Utredningen föreslår nya lagar som ska ersätta ett antal författningar som gäller i de berörda myndigheternas verksamhet. För Skatteverkets del föreslås en ny beskattningsdatalag som ska ersätta vissa författningar och i stället inrymma samlade regler för Skatteverkets olika verksamheter. Det är dock inte enbart beskattningsverksamheten som ska ingå i den föreslagna beskattningsdatalagen, utan även lagar som angår annan verksamhet.¹⁵ Således ska den nya lagen även gälla vid Skatteverkets behandling av personuppgifter i andra sammanhang än enbart

¹² Se SOU 2023:100 s. 354.

¹³ 2 kap. 20 § regeringsformen (1974:152), jfr. NJA 2016 s. 1165.

¹⁴ Jfr. SOU 2023:100 s. 344, 346 ff. och 353 ff.

¹⁵ Se SOU 2023:100 s. 71, 2 § i lagförslaget.

beskattning. Enligt Advokatsamfundet är det därför missvisande att benämna lagen Beskattningsdatalagen. Advokatsamfundet anser att den föreslagna lagen i stället bör ges en benämning som tydligare speglar nämnda förhållande, exempelvis genom att i stället benämna den ”Lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets verksamhet”. Därigenom skulle de olika lagarna som gäller för Skatteverkets behandling av uppgifter kunna samlas på ett ställe, utan att lagens benämning antyder att den endast gäller beskattningsverksamheten när den nu inte gör det. I lagen skulle därefter kunna hänvisas till de särskilda författningar som gäller specifikt för behandling av personuppgifter i annan verksamhet, exempelvis genom att det anges att särskilda bestämmelser gäller för behandling av personuppgifter i myndighetens verksamhet inom aktuellt angivet område.¹⁶

Advokatsamfundet ställer sig som sagts ovan bakom de lagtekniska åtgärder som utredningen föreslår. Det blir nödvändigt att revidera hänvisningarna mellan de olika författningarna när ändringar sker i befintliga bestämmelser och nya tillkommer. Det blir i detta sammanhang även lämpligt att modernisera språkbruket, så att de termer och begrepp som förekommer anpassas till annan lagstiftning som tillkommit på senare tid och där motsvarande termer och begrepp används.

De föreslagna bestämmelserna innebär att uppgifter ska få behandlas när det är ”nödvändigt” för olika i bestämmelserna angivna ändamål. I den nu gällande lagstiftningen anges att behandling av uppgifter får ske när det ”behövs” för de olika angivna ändamålen. Advokatsamfundet ställer sig bakom att språkbruket på detta sätt anpassas till Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (GDPR). Samtidigt utgör dessa uttryck inga konkreta begränsningar avseende behandlingen av uppgifterna och bedömningen av när det är fråga om en ”nödvändig” behandling som ”behövs” riskerar att bli både oförutsebar och skönsmässig. Därför saknar Advokatsamfundet ett närmare resonemang kring när behandlingen är ”nödvändig” eller när den ”behövs”.

Direktåtkomst

Utredningen har slagit fast att direktåtkomst utgör en särskild form av elektronisk åtkomst och att den tidigare distinktionen mellan direktåtkomst och elektroniskt

¹⁶ Se exempelvis 5 § i lagförslaget till beskattningsdatalag, SOU 2023:100 s. 72.

utlämnande inte längre är lika tydlig. Utredningen har även kommit fram till att direktåtkomst inte längre är lika problematisk utifrån integritetsaspekterna som tidigare.¹⁷ Advokatsamfundet instämmer inte i denna bedömning.

Oavsett utredningens analys kvarstår fortfarande den skillnaden att den som tar del av uppgifter genom direktåtkomst, själv inhämtar uppgifterna utan att det sker någon sekretessprövning eller menbedömning innan denne tar del av uppgifterna.

De av utredningen föreslagna lagtexterna innehåller regler som tillåter elektronisk åtkomst, därmed även direktåtkomst, med den begränsningen att åtkomsten inte får vara tillåten när det är olämpligt. Förutsättningarna för direktåtkomst ska närmare preciseras av regeringen eller av myndigheter som regeringen bestämmer. I de föreslagna förordningstexterna åläggs berörda myndigheter att tillse att det finns rutiner för att elektroniskt utlämnande, därmed även direktåtkomst, sker på ett godtagbart sätt från integritetssynpunkt. Detta betyder enligt Advokatsamfundets bedömning att direktåtkomst kommer att kunna förekomma i avsevärt fler situationer om utredningens förslag antas än vad som hittills gällt. Därutöver lämnar de föreslagna bestämmelserna öppet när direktåtkomst kan vara tillåten, eftersom det inte anges i vilka situationer en sådan åtkomst får ske.

Advokatsamfundet anser att utredningens förslag om elektronisk åtkomst skapar alltför stort utrymme och risk för en godtycklig och skönsmässig bedömning av i vilka situationer direktåtkomst får medges.

Advokatsamfundet finner att en direktåtkomst till personuppgifter utgör ett särskilt stort ingrepp i den personliga integriteten och innebär särskilda utökade risker för den personliga integriteten. Därför kan Advokatsamfundet inte ställa sig bakom utredningens förslag att myndigheterna ska kunna få bestämma när direktåtkomst ska kunna vara tillåten. Bestämmelser om direktåtkomst borde därför inte få meddelas på annat sätt än genom lag och inte genom förordning eller myndigheternas föreskrifter.

Avslutande synpunkter

Advokatsamfundet har förståelse för att myndigheterna behöver ha tillgång till och behandla personuppgifter för att kunna fullgöra sin verksamhet på ett effektivt sätt. Detta måste dock vägas mot att de registrerade samtidigt har ett intresse av att få vara

¹⁷ Se SOU 2023:100 s. 37.

ifred och att deras personuppgifter behandlas på ett sätt som de kan förutse och kontrollera. Utredningen har enligt Advokatsamfundets bedömning i allt för hög grad inriktat sig på att åstadkomma nytta för de berörda myndigheterna och därför inte i tillräcklig grad tagit hänsyn de hot, risker och eventuella skadeverkningar som skulle kunna drabba de registrerade.

Därtill är det fråga om behandling av personuppgifter hos tre av de allra största av våra myndigheter, där behandlingen typiskt sett får stor inverkan på den personliga integriteten och rättssäkerheten. Enbart detta faktum borde medföra att lagstiftningsarbetet lägger mycket stor vikt vid integritets- och rättssäkerhetsfrågorna, något som Advokatsamfundet inte anser att utredningen har gjort i tillräcklig omfattning.

Utöver detta konstaterar Advokatsamfundet att Integritetsskyddsmyndighetens (IMY) representant lämnade utredningens expertkommitté mitt under utredningsarbetet och att denne inte ersattes av någon ny representant. Detta bidrog ytterligare till att frågor om den personliga integriteten och rättssäkerheten hamnade i skymundan till fördel för myndigheternas intressen. Det är enligt Advokatsamfundets uppfattning av särskilt stor vikt att integritetsintressena finns väl representerade i lagstiftningsarbeten som påverkar den personliga integriteten och rättssäkerheten. Det är oroväckande om utredningens sammansättning domineras av representanter för intresset i att uppgifterna ska få behandlas, utan representation från expertmyndigheten. Risken för att integritets- och rättssäkerhetsintressena hamnar i skymundan blir i så fall särskilt påtagliga.

Dessutom saknar utredningen en mer genomgripande analys av hur författningsförslagen förhåller sig till andra pågående lagstiftningsarbeten som angår personuppgiftsbehandling hos myndigheterna. Dessa lagstiftningsarbeten syftar till att ge myndigheterna utökade befogenheter att behandla personuppgifter för olika nya ändamål. Advokatsamfundet ser i detta en påtaglig risk för en ändamålsglidning och att de olika regelverken kan medföra att det blir svårt att hålla isär vilka bestämmelser som ligger till grund för en viss behandling av personuppgifter.

Advokatsamfundet avstyrker på ovan anförda skäl utredningens förslag.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander